

Nucli antic de Canyelles

Canyelles

Ubicació

Comarca: Garraf
Lloc/Adreça: Centre de Canyelles

Coordenades:

Latitud: 41.28602
Longitud: 1.72239
UTM Est (X): 393016
UTM Nord (Y): 4571296

Classificació

Número de fitxa 08043 - 29
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Estat de conservació Bo
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: varis

Fitxes associades:

[Ajuntament Antic](#)

[Font del frare Pere de Canyelles](#)

[Can Saba/Can Sabat](#)

Autoria de la fitxa Josep Anton Pérez
Data de registre de la fitxa: dc., 04/02/2004 - 01:00

Descripció

Conjunt d'edificis i carrers que formen l'espai urbà més antic de Canyelles on hi podem trobar el castell, l'església, i algunes cases la construcció original dels quals seria d'època medieval. Aquest espai estaria delimitat pel c/Nou, c/Bassa del Llot, c/Major, Plaça Eliseo Oliver, avda/ Quintanes, c/ del Castell, Plaça Francesc Mir i Pujol i c/Major.

Observacions:

(Continuació història) Al segle XVII Canyelles reafirma la seva entitat pròpia com a poble: al 1623 es concedeix el títol de baró al senyor de Canyelles. Quatre anys més tard, el 2 de gener de 1627 Joaquim de Terror i Pons aconseguí separar la capella de Santa Magdalena de Canyelles de la de Sant Miquel d'Olèrdola. El primer rector fou Mn. Jacint Reventós. Al segle XVIII (1726), es col·loquen les fites que marcaven els límits entre Canyelles i Sant Pere de Ribes i Vilanova i la Geltrú. Entre 1716 i 1787 es passa de 242 a 271 habitants a Canyelles, un creixement molt baix respecte a les poblacions veïnes, en gairebé 70 anys només hi ha un creixement de 29 persones. Al 1779 l'alemany Jeroni de Bouffard esdevé Baró consort de Canyelles, tot i que residia a Vilanova on també hi fou enterrat, ja que la "carnera" dels senyors barons de Canyelles es troba en aquesta població. El segle XIX començà de manera traumàtica amb la Guerra del Francès. Si bé la població no fou escenari de cap batalla, la tradició popular encara ens ha fet arribar fets terribles esdevinguts a Canyelles. L'any 1823, durant el Trièni Liberal s'embargaren els béns de Ramon Bouffard (baró de Canyelles) per part de la Junta de Detencions i Segrestaments. Això durà poc ja que al mes de maig del mateix any els Cent mil fills de Sant Lluís entraven a Madrid i abolien les mesures de confiscacions. L'any 1844 Canyelles té 415 habitants i s'inaugurà el brançal de la carretera que va de Canyelles a Sant Pere de Ribes i Sitges amb un pont i una casa : el Pontazgo o Pontatge, on es faria pagar tribut a tots els carruatges. En aquesta època s'instal·laren diversos bandolers a la zona de la carretera de Canyelles, fet que perdurà fins la segona meitat del segle XIX quan es registraren diversos incidents. Com a reflex del creixement extraordinari de l'exportació de vi i aiguardent a tot Catalunya, es dona increments de la població que al 1844 era de 415 habitants i al 1860 de 612. Tot i aquest ressorgiment econòmic, la inestabilitat política de la època no passà de llarg de Canyelles, a part de la Guerra del Francès i el fenomen del bandolerisme, els enfrontaments entre liberals i absolutistes foren presents. Entre 1871 i 1876 els carlins dominen l'Alt i el Baix Penedès i s'estableixen també a Canyelles. Es produïren diversos episodis violents. Els problemes a les vinyes, el contracte de la rabassa morta i els elevats impostos provocaren una revolta popular a Canyelles. El 5 de novembre de 1886, dues-centes persones sortiren al carrer amb garrots per aturar els cobradors de les contribucions que no pogueren ser protegits per l'escolta de mossos d'Esquadra, vint-i-dues persones foren empresonades a Vilanova per aquests fets. Amb l'arribada de la fil·loxera la crisi econòmica s'agreujà i de mica en mica Canyelles va anar perdent habitants. La primera meitat del segle XX s'iniciava amb crisi. L'any 1900 hi havia 561 habitants, al 1920 només en quedaven 474 i al 1950, després de la Guerra Civil i la dura postguerra, n'hi havien 361. A partir de la segona meitat del segle es generà una recuperació, gràcies a l'obertura d'Espanya a l'estranger. 1960 va significar un moment d'inflexió, a partir d'ara la població no parerà d'augmentar. A aquest any hi havia 391 habitants i l'any 1981 ja n'hi havia 565. Durant els anys 60 del segle XX, Canyelles experimenta un creixement urbanístic desordenat, es construeixen gran quantitat de segones residències en urbanitzacions que s'originen al voltant del que fins llavors eren masies aïllades: Cal Dori (Urb. Califòrnia), Cal Ferrer de la Llacunalba (Urb. Les Palmeres), Cal Rigol (Urb. La Selva de las Maravillas),... Aquest fet propicià un creixement econòmic i un canvi en l'economia del poble. Passa de ser un poble agrícola viticultor, a ser un poble dedicat al sector de la construcció. (VIRELLA, A. 1990). Per ampliar la informació consulteu la memòria.

Història

La primera notícia històrica referent a Canyelles data del 18 de febrer de l'any 992. Hi ha un document al Cartulari del Monestir de sant Cugat del Vallès on es cita un alou i la vila de Villa Lupos (Viladellops), a la Marca del Penedès, meitat per meitat als monestirs de Sant Cugat del Vallès i Sant Pere de Puel·les, a Barcelona. Aquests alou i vila estaven dins del terme d'Olèrdola i Olivella i llindaven amb el Castrum Olivella a l'est, a migjorn amb el fitó de Canyelles (Canellas, segons el text), a l'oest amb el torrent de la Roca dels Corbs i al nord limitarien amb la Penya del Papiol. (VIRELLA, A. 1990). A un altre document del Cartulari de Sant Cugat del Vallès que data de l'any 1002 es cita a "Canellas" com a part del Terme d'Olèrdola. (VIRELLA, A. 1986). A l'any 1065 Sesmon Tresemir i Bonadona va vendre al comte de Barcelona Ramon Berenguer I un alou a Kannelles. (VIRELLA, A. 1990). Al Liber Feudorum Maior es pot trobar un document que parla del Castell de Canyelles com a propietat des de la segona meitat del segle XI. (BATET, C. 2003). En un document de l'any 1191 del Diplomatarí de Santa Maria de Poblet, el rei Alfons I dóna a Berenguer de Vilafranca, Pere de Vilafranca, Vidià de la Rafeguera i Dalmau de Canyelles la Vila de Vilafranca i dotze mujades de terra al seu voltant, a part de dues terceres parts dels censos dels vilatans, rendes i el monopoli de la cocció del pa. (BATET, C. 2003). D'aquesta manera ja trobem el llinatge Canyelles com un llinatge important a la zona del Penedès, el que demostra l'existència d'un centre de poder a la població. Probablement Dalmau de Canyelles era el sogre de Pere de Vilafranca. Al s. XIII trobem nobles de Canyelles a la cort catalana: Vidal de Canyelles fou bisbe d'Osca i conseller del rei Jaume I. Bertran de Canyelles lluità a les ordres de Jaume I a la conquesta de València i serví la corona fins al regnat de Jaume II. Durant el s. XIV es realitzaren dos fogatges (censos de població) els anys 1358 i 1369. Hi consten 24 focs a Canyelles, no s'esmenta la presència de cap castell i té la categoria de quadra o lloc. Si es compara amb les poblacions veïnes trobem que a Viladellops hi havia 16 focs i al Castell d'Olèrdola tan sols 3, cosa que ens indica la despoblació de la muntanya d'Olèrdola a favor de les poblacions de la plana. En els fogatges queda clara la propietat de la família Marquet sobre Canyelles, tot i ser ciutadans de Barcelona. (Ramon Marquet fou Vice Almirall de Catalunya a la batalla naval de les Illes Formigues al 1287). En una visita pastoral durant l'episcopat de Ramon d'Escales al 14 de maig de 1388 s'esmenta l'existència d'una capella dedicada a Santa Magdalena, era sufragània de la de Sant Miquel d'Olèrdola. Tot i que la població del Castell d'Olèrdola és mínima, l'església de Sant Miquel - al turó d'Olèrdola - segueix essent la parroquial fins al segle XIX. Anys més tard d'aquests fogatges, al 16 de desembre de 1393, el rei Joan I va vendre a Guillem de Sagarriga (cirurgià de la casa reial) tota la jurisdicció sobre la quadra de Canyelles i el domini de Bellveí. Al 17 de desembre de 1478 es parla explícitament del Castell de Canyelles. Segons l'arxiver reial i escrivà del rei Pere Miquel Carbonell, el rei Joan II anà a caçar a la zona del Penedès i hagué de fer estada al Castell de Canyelles per refer-se d'una malaltia que acabaria més tard amb la seva vida. En aquell temps el propietari del castell era Mn. Franci Terrè, cavaller de Tarragona. Catalunya havia entrat en guerra civil entre La Generalitat i els Reialistes. En els fogatges del s. XVI, l'any 1515 hi havia 9 focs i al Castell hi manava Franci Miró, mentre que al 1553 hi havia 15 focs i el senyor del Castell era Mn. Lloys Terrè. (VIRELLA, A. 1990). Al 1587 es cediren els drets de l'església de Sant Miquel d'Olèrdola a Santa Maria de Vilafranca, tant Sant Joan de Viladellops com Santa Magdalena de Canyelles disposaven del necessari per a celebrar-hi missa. (BATET, C. 2003).

Bibliografia

BATET I COMPANYY, C. (2004): 'El Castell Termenat d'Olèrdola'. Monografies d'Olèrdola 1. Ed. MAC-
Olèrdola. Barcelona. VIRELLA I BLODA, A. (1990): 'Canyelles Mil·lenària'. Quaderns de Cultura Local n°
VII, Canyelles. Institut d'Estudis Penedesencs. Sant Sadurn d'Anoia.

